

et quomodo illud habuistis, scribite in libris vestris: *A* *Ansellus clericus noster hanc crucem de ligno sanctæ crucis Ecclesiæ nostræ, et nobis, de Hierusalem transmisit.* Postulo igitur a vobis ut me diligentem vos diligatis, et post mortem meam in orationibus vestris mei memoriam habeatis. Quid verò tanti thesauri lateri contigerit, utrumne ad vos prospere pervenerit, per litteras vestras mihi notum faciatis.

II.

Quæstis qua ratione, qua necessitate portio ista de dominica cruce assumpta fuerit; ego quid inde ex litteris et relatione seniorum Surianorum audivi, et didici vobis manifestabo. Legitur in Evangelio, *multa quidem, et alia signa fecit Jesus in conspectum discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc,* et vos multa legistis, sed non omnia: multa enim habent Græci, quæ non habent Latini: legistis tamen quod sancta Helena crucem dominicam per medium secari fecit, et crucem Constantinopolim ad filium detulit, crucemque Hierosolymis reliquit; relictam Chosdroe vastata Hierusalem rapuit, et in Persidem detulit, quam interfecto Chosdroe Heraclius imperator Hierosolymam retulit, et in Calvariæ loco ut a populo christiano veneretur, reposuit. Post mortem vero Heraclii populus infidelium adeo christianos oppressit, ut nomen Christi conarentur extinguere, et memoriam crucis, et sepulcri delere. Itaque congerie lignorum supposita partem sepulcri combusserunt, et crucem C similiter comburere voluerunt; sed christianam eam

absconderunt; quocirca multos ex eis occiderunt. Denique christiani habito consilio secatam in multas portiones diviserunt, et per ecclesias fidelium distribuerunt, quatenus si eis una pars ad comburendum auferretur, tali modo aliæ partes reservarentur. Itaque in Constantinopolitana urbe, præter imperatoris crucem, sunt inde tres cruces, in Cypro duæ, in Creta una, in Antiochia tres, in Edessa una, in Alexandria una, in Ascalone una, in Damasco una, in Hierusalem quatuor, Suriani habent unam, Græci de Sancto Saba unam, monachi de valle Josaphat unam, nos Latini ad Sanctum Sepulcrum habemus unam, quæ habet palmum et dimidium longitudinis, et pollicem unum latitudinis, et grossitudinis in quadro. Patriarcha quoque Georgianorum habet unam, quam modo, Deo gratias, vos habetis. Nunc vero ad supplendum gaudium vestrum, et ad gloriam et honorem ecclesiæ vestræ, et regie dignitatis et civitatis vestræ, et vestrum donum maximum, et thesaurum incomparabilem, nec inferiorem priore, videlicet crucem unam de lapide domini sepulcri per Bernardum Sanctæ Genovefæ præcentorem, testimonio vestro virum honestum, vobis devotus transmissi, quam obnixè imploro, ut honorifice, sicut dignum est, habeatis. Postulo igitur a vobis ut post mortem meam in orationibus vestris mei memoriam habeatis. Quid vero tanti thesauri lateri contigerit, utrumne ad vos pervenerit, per litteras mihi vestras notum faciatis. Valet.

ANNO DOMINI MCKV

S. GODEFRIDUS

AMBIANENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN S. GODEFRIDUM

(Gall. Christ. nov., t. X, col. 1168)

Duo sæculi duodecimi auctores contraria de sancto Godefrido scripsere, Guibertus ejusdem proximus in abbatia Novigenti successor (1), et Nicolaus, Sancti Crispini Suessionensis monachus; ille vir gravis et maturæ ætatis, hic adolescens, qui vix pubertatis annos excesserat cum ad scribendam sancti Vitam se accinxit; alter cœtaneus, suppar alter: insignis doctrina ac dignitate primus, secundus simplex cœnobita et notus solummodo ex Vita S. Godefridi Ambianensis episcopi, quam ex rela-

tionem quorundam contextit. Hic perpetuis Godefridum extollit laudibus, paulo iniquior in sanctum antistitem aliquibus visus ille, et in ejus causa non nihil suspectus; sancti tamen viri virtutes et recta facta dilaudat, ob idque majoris adhuc ponderis esse debet ejus testimonium: sed utrumque discutiamus. Ambianensis sedes aliquandiu, per biennium scilicet, vacaverat, cum præmissis jejuniis ac precibus de eligendo successore actum est. Electus est autem, Nicolao teste, Godefridus Novigenti in

(1) Vide Patrologiæ tom. CLVI, coll. 898, 1126.

pago Laudunensi abbas, sive, ut placet Guiberto, archidiaconus quidam Ambianensis, cujus in concilio Trecensi procuratorem egit Godefridus. Hujus electio Philippo regi probata, ut vult Nicolaus, confirmata est in concilio Trecis habito mense Aprili 1104. Huic certe, sive abbas Novigenti, seu electus Ambianensis, aut archidiaconi procurator, adfuit Godefridus, unde visis et auditis de electione Ambianorum legatis, fugam meditans, a Richardo cardinale et episcopo interceptus est; et ab omnibus Ambianorum episcopus proclamatus. Remis consecratus a Manasse metropolitano, astantibus Lamberto Atrebatensi et Joanne Morinensi episcopis qui ejus latus stiparunt, tum Ambianos veniens nudis pedibus ecclesiam sancti Firmini martyris est ingressus. Primo episcopatus anno iv Kal. Martii 1104 [1105] monachis Lehunensibus confirmavit donata a Roberto Juniore comite Flandriæ, etc., et biduo post pridie Kalendas Martii concessit monachis Sancti Martini a Campis ecclesiam de Linigeio. Anno eodem ecclesiam sancti Remigii in bosco largitus est monasterio Sancti Fusciani, cujus fundationem seu restorationem confirmavit in synodo clericorum suorum Ambiani anno 1105. Insequenti prioratum Sancti Petri apud Abbatisvillam confirmavit, et donato altari de Condeto a Manasse archiepiscopo Remigianis monachis subscripsit Remis, ubi tunc versabatur de monachis Sancti Walarici conquesturus, si sincera sit Walaricianæ controversiæ narratio, quam postea expandemus, atque statim in Italiam profectus ad summum pontificem, inde redux ecclesiam Aroasiensem cum Joanne Tarvaçensi, rogatus a Lamberto Atrebatensi, solemniter ritu consecravit ix Kal. Octobr. 1106. Concilio Trecensi, cui ipse pontifex Paschalis II præerat, mense Maio 1107 interfuit, ibique confirmari curavit ecclesiam S. Remigii sancto Fusciano a se prius donatam. Anno eodem cum corpus Firmini martyris, verba sunt Guiberti, ut putabat, quatenus de theca in thecam efferret, nullum inibi pitacium, ne unius quidem litteræ testimonium quis ibidem jaceret invenit, ab Atrebatensi et ipso Ambianensi episcopis audivi quod refero. Qua de re urbis episcopus plumbeæ laminæ mox inscripsit, quod illic conderetur Firminus martyr Ambianorum episcopus. Nec mora in monasterio Sancti Dionysii idem actitatur. Parata ab abbate ornatiori capsula dum inde extollitur, dum cum membris caput evoluitur, membranula in martyris naribus reperitur, in qua quod esset Firminus Ambianensis martyr exprimitur. Hæc quidem Guibertus, quæ optime conveniunt cum temporibus jam a nobis assignatis inventionis sancti Firmini martyris et episcopatus Sancti Salvii, necnon donationis reliquiarum sancti Firmini a Dagoberti I rege monasterio Sancti Dionysii factæ, quam e veteri codice ms. Bibliothecæ sancti Victoris Parisiensis edidit Lucas Acherius in notis ad Guibertum pag. 567. Hic obiter observan-

A dum urbem totam Ambianum pene incendio consumptam fuisse die 16 Octobr. 1107. Anno 1108 mense Maio datis apud Sanctum Quintinum de Monte, ubi versabatur Godefridus, ad Baldericum Noviomensem episcopum litteris eum rogat ut quem admodum Cameracensis et Atrebatensis ecclesiarum chronica scripserat, ita etiam res in Ambianensi diocesi gestas litteris mandaret, ne perantiquæ ecclesiarum fundationes, et jam injuria hominum diruta pleraque claustra oblivioni perpetuæ traderentur. Ex quibus litteris satis compertum est, inveniunt Sammarthani, dignam esse rem episcopali sollicitudine ecclesiarum origines et monumenta perquirere, et iis quasi vitam restituere quos et mortis ac temporum calamitas oblivioni damnarat. Anno eodem Godefridus accersitur a familiari suo Balderico episcopo Noviomensi, cum Odo Hamensis castri dominus ei concessit dominium ecclesiæ Hamensis, et de Godefridi assensu intromissi canonici regulares. Anno adhuc 1108 monasterio Sancti Arnulfi Crispeiensis altaria quedam contulit, instrumento in ecclesia Ambianensi dato die 8 Novembris. Confirmavit anno 1109 concordiam qua capitulum Ambianense cedit monachis de Lehuno ecclesiam de Fortincourt pro quinque modis frumenti annui redditus. Eodem anno ad limina sanctorum Apostolorum profectus, Papiæ in Italia in somnis cognovit sancti Hugonis abbatis Cluniacensis ex hac vita discessum, qui Cluniaci contigit iii Kal. Maii, ut narrat alter Hugo sancti abbatis Vitæ scriptor, cujus est epistola ad Godefridum de donato a Roricone et matre sua sancto Luciano Bellovacensi alodio Grandis-villaris (2). Hoc autem in itinere Godefridus a Paschali II egregie exceptus, bullam ab eo pro canonicis regularibus, quos in ecclesia Sancti Martini de Gemellis instituerat, obtinuit v Idus Maii: sancti Nicolai sepulcrum apud Barium invisit, et annulum sancti Honorati episcopi, quem Gervinus ejus decessor vendiderat, redemit, et Ambianos revexit. Ad illud autem iter revocari nequit Walaricana causa quæ coram Manasse archiepiscopo defuncto anno 1106 prius agitata fuerat. Anno 1110 invitatus Godefridus ab Anschero Centulensi abbate, ut sancti Angilberti miraculorum testis esset, primo Ingutionem sacerdotem præmisit, tum ipse adfuit. Anno 1111, episcopatus viii, Lehunensibus monachis confirmavit ecclesiam de Merincurte et medietatem altaris de Herboneriis. Corpus sancti Salvii apud Monstrolium e veteri in novam capsam transtulit anno eodem die 11 Junii, Ludovici regis iii. An. 1112 non solum adfuit concilio Viennensi, sed etiam præfuit pro Guidone archiepiscopo Viennensi sedis apostolicæ legato, qui impeditioris erat linguæ, ex Nicolao. Reperitur anno eodem in instrumento compositionis Adelæ Veromanduorum comitissæ advocatæ villæ Fiscampi cum Nicolao abbate Corbeie. Monachis Majoris Monasterii confirmavit anno

(2) Annal. Bened. tom. V, pag. 676.

1115, episcopatus x, cellam Sancti Dionysii ab Ingu-
tione sacerdote olim ædificatam et eis donatam, ea
lege ut quotannis Drogonis episcopi Tarvanensis
anniversarium celebrarent. In prato suburbano tunc
posita hæc cella, nunc intra muros includitur patri-
bus societatis Jesu tradita. Subscripsit anno eodem
Godefridus chartæ foundationis S. Victoris Parisien-
sis. Anno 1114, xv Kal. Maii, monachis Lehunensibus
in synodo confirmavit altaria de Herboneriis et
de Hangesto prius eis donata ab Otgero Ambianen-
sis ecclesiæ præposito, qui ibidem monachum in-
duerat. Eodem anno, die iv Nonas Julii, confirma-
vit ea quæ a Gervino decessore facta fuerant in gra-
tiam monachorum Majoris Monasterii, qui in cella
de Bodinicurte in Pontivo ejus diocesis debebant.
Concilio Remensi habito iv Nonas Septembris adfuit,
sicut dedicationi ecclesiæ Laudunensis, peractæ viii
Id. mensis ejusdem. Post duos menses declinans
turbas in urbe sua ob institutam a civibus commu-
niam notas ab Ingelranno de Bova comite Ambia-
nensi et aliis, assumpto secum quodam Novigenti
monacho inconsultis omnibus episcopatum abdicavit
(3), remissisque archiepiscopo Remensi annulo
et sandaliis, Cluniacum profectus est, ubi expontifex,
inquit Guibertus, altare consecravit. Inde in majorem
Carthusiam perrexit, ubi extra conventum in cellula
mansit a sacris feriis sancti Nicolai mense Decem-
bri usque ad Quadragesimæ initium, quo revocatus
a synodis Bellovacensi et Suessionensi, jussis ob-
temperans Remensi se sistit, ubi a Conone legato
et Radulfo archiepiscopo dure increpatus quod tem-
ere sedem reliquisset, jussus est ad suam reverti
Ecclesiam, in qua Cinerum die adversus consuetudi-
nem vescendi carnibus in Quadragesima vehementer
insurrexit et abolere studuit, et in cœna Domini
intemperantes a sacra mensa die sancto Paschæ
removit, et ad diem sequentem distulit. Secessum
pariter et reditum Godefridi paulo altèr narrat
Guibertus, pag. 516, qui addit Godefridum Domi-
nica Palmarum e Carthusia reversum cum rege tur-
rim seditiosorum impetisse, qua occasione rex ipse
jaculo in pectore sauciatus sit. Eodem anno Gode-
fridus ratam habuit restitutionem quorundam al-

A tarium factam Ecclesiæ Compendiensi xvi Kalendas
Julii anno 1115, episcopatus xii, et subscripsit sy-
nodicis concilii Catalaunensis in octavis Apostolo-
rum litteris in controversia Vedastinos inter et
Sancti Quintini de Monte monachos. Denique anno
1115 desinente cum Remos peteret cum Radulfo
archiepiscopo de quibusdam negotiis acturus, in
itinere defunctus est 8 Novembris, ætatis suæ anno
50, atque in capitulo monasterii Sancti Crispini
majoris prope Suessiones sepultus est. Quædam de
sancto Godefrido carmina scripsit Bernardus, deca-
nus Suessionensis, et breve ejus epitaphium compo-
suit Joslenus ex Bituricensi archidiacono celeberrimoque
Parisiensi magistro Suessionum episcopus, a quo sancti
Godefridi corpus anno 1138 e capitulo
B in ecclesiam Sancti Crispini translatum est, et ante
summum altare sub testudine honorifice reconditum,
sed diligenter a nostris perquisitum reperiri non
potuit. Josleni versus hi sunt :

*Gloria pontificum, cleri decus ac monachorum
Forma, gregis dux, exemplar morum, Godefridus.
Hic jacet, astra petens octava luce Novembris.*

Sancti Godefridi festum in monasterio Sancti
Crispini et in Ambianensi Ecclesia colitur eadem
die. Sanctitate inclytus in Vita sancti Hugonis Clunia-
censis abbatis, et in epistola Hugonis item monachi
ad Pontium abbatem prædicatur, decus pontificum,
doctrina præclarus, sanctitate perspicuus. Sancti
Godefridi Vitam duobus libris scripsit Nicolans,
monachus sancti Crispini, quam Rothado Suessionen-
C nensi decano dicavit. Hanc contraxit Surius pro
more suo, sicque Nicolai exemplar periit, cujus ni-
hil exstat præter compendium inventum in veteri
codice Rubeavallis prope Bruxellas, in quo nonnulla
desiderantur capita, quæ in priori difficultatem mo-
vent. Magnum sane apparuit ejus pietatis exemplum
et venerationis qua eum populi vivum colebant, cum
in natali Domini sacris operatus, oblationes eorum
noluit accipere qui muliercularum more promissos
capillos gestabant; nam illi, ne pontificis gratia et
benedictione privarentur, statim arreptis cœllis
capillitium sibi amputarunt.

SANCTI GODEFRIDI

AMBIANENSIS EPISCOPI

EPISTOLÆ ET DIPLOMATA.

I.

*Epistola Godefridi, episcopi Ambianensis, ad omnes
fideles.—Confirmat quæ Lehunensi monasterio do-
nata sunt a comite Flandriæ Roberto juniore et a
Roberto Parionensi.*

(Anno 1101.)

[Dom d'ACHERY, *Spicil.* t. VIII, p. 163.]

GODEFRIDUS, gratia Dei Ambianensis episcopus,

(3) His pressus malis Ivonem Carnotensem episcopum Bellovacem convenerat, a quo epistolam 255 ad
regem Ludovicum obtinuit.

D omnibus in Christo credentibus, et sacro fonte
baptismatis renatis, salutem et sanitatem

Adierunt nos dilectissimi fratres nostri Leuensis
Ecclesiæ monachi, deferentes secum chartas sigilla-
tas a Roberto Flandrense comite juniore, et ab uxore
sua Clementia, et filio eorum Balduino, et a Paro-
nensi Roberto, fratre comitis nostri Ingelramni, et a